

Publié par
la Maison de la culture
yiddish - Bibliothèque
Medem avec le concours
de la Délégation Générale
à la Langue Française
et la Forward Association

דער יידישער טעם-טעם

אַ פעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

אַ פּובליקאַציע
פֿון דעם פּאַריזער
ייִדיש-צענטער –
מעדעם-ביבליאָטעק

תּישׁרי תּשס״ו/אָקטאָבער 2005

יאָר 11, נומער 1 (51)

געבוירן: www.rachelnet.org

עס איז אַ פֿאַרגעניגן אַנצוהייבן אַ יאָר *שעם-שעם* מיט אַ געבוירן-מעלדונג! און וואָס פֿאַר אַ געבורט : דאָס קינד הייסט Rachel און זי איז די „איראָפּעיִשע נעץ פֿון ייִדישע ביבליאָטעקן“², דאָס הייסט אַ קאָטאַלאָג אויף אינטערנעץ פֿון 200 000 ביכער וועגן אַלע אַספּעקטן פֿון ייִדישקייט. איז דאָס אַ טויער צו דער ייִדישער וועלט וואָס מע קען עפֿענען אומעטום איבער דער וועלט.

1

די טאַטע-מאַמעס פֿונעם פּראָיעקט

דריי ביבליאָטעקן וואָס האָבן יעדע אייגע זייער אייגנאַרטיקייט: האָבן זיך פֿאַרבונדן צו שאַפֿן Rachel. די A.I.U. ביבליאָטעק⁴, די ערשטע מאָדערנע ייִדישע ביבליאָטעק אין אייראָפּע, פֿאַרמאָגט וויכטיקע ווערק פֿון דער העברעיִשער ליטעראַטור, רבנישע ספֿרים⁵ און ביכער פֿון די גרעסטע פֿאַרשערס⁶ אויף אַלע געביטן⁷ פֿון ייִדישע שטודיעס, ווי אויך דאָקומענטן וועגן ייִדישן לעבן אין פֿאַרשיידענע לענדער. די מעדעם-ביבליאָטעק, די גרעסטע ייִדיש-ביבליאָטעק אין אייראָפּע, איז ספּעציאַליזירט אין אַשפּנזישער⁸ ייִדישקייט. דער דריטער מיטגליד איז דער רבנים-סעמינאַר⁹ אין פּראַנקרייך : אַט די שול, וואָס בילדט אויס¹⁰ רבנים, איז די איינציקע היינט צו טאָג אין אייראָפּע. די ביבליאָטעק פֿונעם סעמינאַר, וואָס פֿאַרמאָגט אַן אויסערגעוויינטלעכע זאַמלונג פֿון רבנישער ליטעראַטור, איז געווען לאַנגע יאָרן שטאַרק אָפּגעלאָזן¹¹ און עס האָט געפֿעלט אַ קאָטאַלאָג. פּדי צו¹² ראַטעווען¹³ די ביבליאָטעק האָט זיך געשאַפֿן אין 2003-2004 אַ געזעלשאַפֿט מיטן נאָמען „ספֿריה“¹⁴.

די פֿאַמיליע וואָסט

נישט געגאַנגען גלאַטיק ! די שותפֿים²² האָבן זיך געראַנגלט²³ מיט אַ סך שוועריקייטן, דער עיקר²⁴ טעכנישע. פֿאַר אַלץ האָט מען געפֿונען לייזונגען²⁵ אַ דאַנק אַן ענגער מיטאַרבעט צווישן אַלע פּראָפֿעסיאָנעלע פֿון Rachel. מען האָט זיך באַניצט מיט דער פֿילשפּראַכיקער פּראָגראַם „אַלף 500“²⁶ געשאַפֿן פֿון דער ישראלידיקער²⁷ פֿירמע Ex-libris, וואָס ווערט געניצט דורך אַ סך ביבליאָטעקן אין פֿאַרשיידענע לענדער און אויף פֿאַרשיידענע שפּראַכן. אַזוי אַרום איז Rachel אַ בריק צווישן די

די דריי ביבליאָטעקן האָבן באַשטימט צו אינפֿאַרמאַטיזירן בשותפֿות¹⁵ זייערע קאָטאַלאָגן און שאַפֿן צוזאַמען אַ וועבאַרט¹⁶. דער פּראָיעקט האָט פֿאַראינטערעסירט צוויי מלוכה¹⁷-ביבליאָטעקן : די פֿראַנצויזישע נאַציאָנאַל-ביבליאָטעק האָט אַריינגענומען Rachel אין איר נעץ פֿון „פֿאַרבונדענע ביבליאָטעקן“ און געגעבן אַ פֿינאַנציעלע און אַ טעכנישע שטיצע¹⁸ ; און די ירושלימער¹⁹ אוניווערסיטעט און מלוכה-ביבליאָטעק האָט זיך פֿאַרנומען מיט נומעריזירן²⁰ די אַלע פּאַפֿיר-קאָטאַלאָגן. אַוודאי²¹ איז אַזאָ אויפֿטו

[סוף זייט 8]

1. faire-part de naissance/birth announcement 2. Réseau européen des bibliothèques judaïca et hebraïca/European Network of Judaica and Hebraica Libraries 3. spécificité/specificity 4. Alliance israélite universelle 5. RABONIM... Séminaire rabbinique (Séminaire israélite de France)/Rabbinic Seminary 6. chercheurs/scholars 7. domaines/fields 8. ASHKENA'ZISHER ashkénaze/Ashkenazi 9. RABONIM... Séminaire rabbinique (Séminaire israélite de France)/Rabbinic Seminary 10. forme/trains 11. négligé/neglected 12. KEDE'Y... afin de/in order to 13. sauver/save 14. SIFRIA 15. BESHUTFES en commun/in common 16. site web/website 17. MELUKHE- d'État/state 18. soutien/support 19. YERUSHOLAYMER de Jérusalem/of Jerusalem 20. numériser/digitalize 21. AVADE bien sûr/of course 22. SHUTFIM associés/partners, *sing.* shUTEF 23. se sont débattus/struggled 24. ... IKER surtout/mainly 25. solutions 26. Aleph 500 27. YISRO'ELDIKE israélien/Israeli

זומערקורס אין ירושלים¹

פֿאַרגעקומען אינעם גאַר מאָלערישן¹⁴ לאַקאַל פֿון „יונג ייִדיש“
און האָבן צוגעצויגן אַ ברייטערן עולם : אַן אַרויסטריט פֿונעם
קינסטלער אַבישי¹⁵ פֿיש מיט אַ פֿראַגראַם פֿון מאָנאָלאָגן און
לידער פֿונעם לאַדזשער שרייבער ישראל¹⁶ ראַבאָן ; אַ רעציטאַל
פֿון חסידישן¹⁷ פֿאַלקלאָר דורכן חזן¹⁸ מאיר¹⁹
טשעטשיק ; אַ פֿאַרשטעלונג דורכן אַנסאַמבל
„סאַלאַ-מאַנקאַ“ פֿון אייגענע און פֿרעמדע
ווידעאָ-ווערק אין שייכות²⁰ מיט ייִדיש ; און
גאַר אַ האַרציקע געזעגן-מסיבה²¹ דעם לעצטן
טאָג מיט אַרויסטריטן פֿון די סטודענטן גופּא²².
דער סך-הכל²³ פֿון דעם עקספּערימענט איז אַ
באַטייטנדיקער²⁴ : עס איז נישט נאָר געשאַפֿן
געוואָרן אַ פֿיינע גרופּע סטודענטן, וואָס זענען
גרייט זיך צו לערנען וויטער אין זומער און
אויך דורכן יאָר ; עס איז דער עיקר²⁵ קלאָר
געוואָרן, אַז עס איז דאָ אין ישראל אַן אָרט
און אַן עולם פֿאַר אַזעלכע אונטערנעמונגען.

צווישן דעם 17טן און דעם 28סטן יולי
דאָס יאָר איז געפֿירט געוואָרן אַן
אינטענסיווער קורס פֿון ייִדישער
שפּראַך אין ירושלים. דעם קורס האָבן
אַרגאַניזירט יונגע ייִדיש-לערערס,
ס'רובֿ² אַליין סטודענטן בנימ
ירושלימער אוניווערסיטעט : דניאל³
בירנבאָם, דלית⁴ בערמאַן, מרים⁵ טרין,
אליעזר⁶ ניבאַרסקי, און דבורה⁷ קאַסמאַן (אַ געניטע ייִדיש-
לערערקע אין גימנאַזיע און די מחברטע⁸ פֿון אַ גאַנצער ריי
לערנביכלעך).

אַ דאַנק דער ברייטער רעקלאַמע וואָס מענדי פּהנאָ⁹ – דער
אַנפֿירער פֿון דער קולטור-געזעלשאַפֿט „יונג ייִדיש“ –
האַט געמאַכט פֿאַרן קורס, האָבן זיך פֿאַרשריבן אַ דרייסיק
תלמידים¹⁰. יעדן אינדערפֿרי איז דער עולם¹¹ געווען
אַינגעטיילט אין דריי גרופּעס, לויט מדרגות¹², פּדי צו¹³
לערנען גראַמאַטיק און ליינענען געקליבענע טעקסטן. נאָך
מיטאָג און אין אַוונט האָט יעדער געמעגט אויסקלייבן
אויף וואָסערע אַקטיוויטעטן ער וויל גיין : געזאַנג,
טעאַטער, ליינען און שרייב-וואַרשטאַטן, רעפֿעראַטן,
פֿילמען, קאַנצערטן. אַ טייל פֿון די אונטערנעמונגען זענען

© D.R.

1. YERUSHOLAIM Jérusalem 2. SROV la plupart/most of them 3. DANIEL 4. DALIT 5. MIRYAM 6. ELIEZER 7. DVOYRE 8. MEKHA'BERTE auteur (*fém.*)/author (*fém.*) 9. Cahan 10. TALMIDIM étudiants/students 11. OYLEM public, *ici* les étudiants/public, *here* student body 12. MADREYGES niveaux/levels 13. KEDE'Y... afin de/in order to 14. pittoresque/picturesque 15. AVISHAY 16. YISROEL 17. KHSI'DISHN hassidique/Hasidic 18. KHAZN chantr/cantor 19. MEYER 20. SHAYKHES rapport/relation 21. ... MESIBE fête d'adieu/farewell gathering 22. GUFÉ eux-mêmes/themselves 23. SAKHAKL bilan/result 24. significatif/meaningful 25. ... IKER surtout/mainly.

זומערקורס אין ירושלים¹

אַט זיינען אַ פֿאַר אויסצוגן² פֿון די היימאַרבעטן פֿון די תלמידים³ :

אַ רעקלאַמע¹¹ פֿאַרן זומערקורס איבער אַ יאָר¹² :

* אויף וואָס וואָרט איר ? *

טוט די זעלבע זאָך ווי אייערע
עלטער־זיידעס :

קומט אין חדר¹³ אַרײַן.

איר וועט קריגן געשלאָגן פֿון אַ
מאָדערנעם מלמד¹⁴, איר וועט
לייענען שונדראַמאַנען¹⁵ אין
עבֿר־טייטש¹⁶ ...

אַלץ אין ירושלים !

**וואָרט נישט — קומט אין חדר
אַרײַן !**

* * *

אַ באַריכט⁴ :
דעם יולי איז פֿאַרגעקומען אין ירושלים אַ צווייִוואָכיקער
זומערקורס פֿון ייִדישער שפּראַך. די דרייסיק אַנטייל־נעמער⁵ —
כמעט⁶ אַלע היגע⁷ ייִדיש־ליבהאַבער — זיינען געווען אַזוי
צופֿרידן מיט די לימודים⁸ און מיט דער וואַרעמער שטימונג⁹
אויפֿן קורס, אַז זיי האָבן באַשלאָסן זיך ווידער צו טרעפֿן וואָס
גיכער¹⁰. און אַזוי איז טאַקע געשען : אָנהייב סעפטעמבער איז
מען זיך שוין ווייטער צונויפֿגעקומען אויף צוויי אינטענסיווע
לערנטעג.

אַ בריוועלע דער מאַמען :

מײַן ליבאַ מאַמע,
נאָך צוויי וואָכן לאַרנען האָב איך שוין היינט אַ דיפֿאַנס
אויף ייִדישער שפּראַך. אַרבעטנדיק מיט דעם דיפֿאַנס וואָ
איך פֿאַרדינען אַ סך געלט !

טויכנט קושן פֿון דיין
יאַנקאָס

פֿאַלינאַ שרייבט אַ בריוו אירס אַ
חבֿר¹⁷ פֿונעם פֿאַראַיאַריקן¹⁸
זומערקורס אין ווילנע :

טייערער דוד¹⁹ ! וואָס מאַכסטו ?
איר בין שוין געווען אַזוי צוגעוויינט²⁰ זיך צו לערנען ייִדיש
יעדעס יאָר אין אויגוסט. לידער איז אָבער הייאַר²¹ ניטאָ
קיין זומערקורס אין ווילנע... איר האָב זיך אָן עצה
געגעבן²² אַנדערש : איר האָב זיך פֿאַרשריבן אויף אַ קורס,
וואָס עס האָבן אַרגאַניזירט היגע לערערס. ס׳איז געווען
גאָר ניט ערגער פֿון אַנדערע זומערקורסן : אינטערעסאַנטע
שפּראַכלעקציעס אין דער פֿרי און פֿאַרשיידענע
וואַרשטאַטן²³ נאָך מיטאַג. ס׳איז געווען, למשל²⁴, אַ
טעאַטער־וואַרשטאַט, וווּ מיר האָבן אויפֿגעפֿירט²⁵ אַ
סצענקע פֿון משה בראַדערזאָן²⁶ : „די קוקאָווק ע“²⁷. איר
האָב פֿון דעם שטאַרק הנאה געהאַט²⁸.

אַ פֿראַטעסטבריוו :

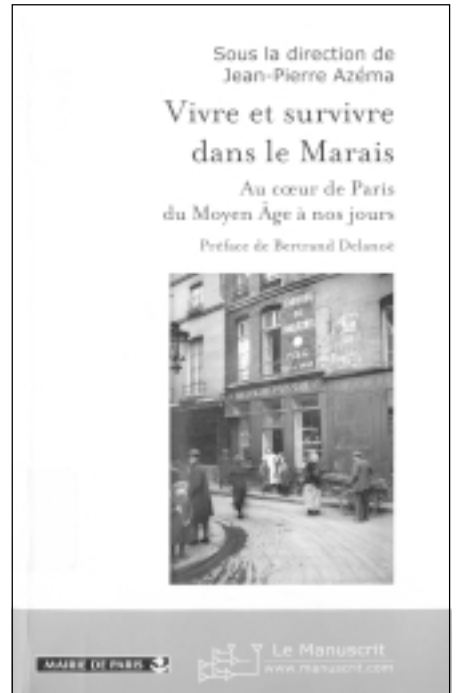
חשֿובֿע²⁹ אַרגאַניזאַטאָרן,
אין משך פֿון³⁰ די צוויי וואָכן פֿון אייער קורס האָט
איר מיר פֿאַרשאַפֿן³¹ גרויס עגמת־נפֿש³² : איר
האָב ביז אַהער געמיינט, אַז ייִדיש רעדט זיך פֿון
זיך אַליין. און איר האָט מיך געצוונגען³³
אינצוזען³⁴, אַז מע דאַרף זיך דערויף³⁵ לערנען
קאַניוגאַציע, דעקלינאַציע, קאַמפֿאַראַטיוו,
סופֿיקסן, פּרעפֿיקסן, אידיאַמאַטיק, ווערטער־
סדר³⁶... און איין גאָט ווייס³⁷ וואָס נאָך פֿאַר אַ
קאַמפּליקאַציעס פֿון דעם סאָרט...

1. YERUSHOLAIM Jérusalem 2. extraits/excerpts 3. TALMIDIM étudiants/students 4. rapport/report 5. participants 6. KIMA'T presque/nearly
7. d'ici/locals, du mot דאָ, syn. de דאָ/from the word דאָ, syn. of דאָ 8. LIMUDIM études/studies, sing. לימוד 9. ambiance/atmosphere
10. exp. דעם וואָס גיכער dès que possible/as soon as possible 11. publicité/advertisement 12. exp. יאָר איבער אַ יאָר l'année prochaine/next year
13. kheyder école religieuse traditionnelle/traditional Jewish religious school 14. MELAMED maître d'école/teacher 15. romans de gare/
trashy novels 16. IVRE-TAYTsh yiddish (ייִדיש וואָס מען האָט אַ מאָל געניצט אין חדר) 17. ... khaver un ami à elle/a friend of hers 18. de l'an dernier/
last year's 19. DOVID David 20. habituée/accustomed to 21. cette année/this year 22. ... EYTSE ... exp. זיך געבן אָן עצה se débrouiller/
manage, figure out a solution 23. ateliers/workshops 24. LEMOSH par exemple/for example syn. צום ביישפּיל 25. monté/produced 26. MOYSHE
Broderzon (1890-1956) 27. coucou/cuckoo 28. HANOE ... apprecier/to enjoy 29. kho'sheve honorables/distinguished 30. ...
MESHEKH ... pendant/for (a period of) 31. causé/caused 32. AGMES-NEFESH peine, chagrin/pain, heartache 33. obligé/forced 34. me ren-
dre compte/realize 35. pour cela/for that 36. ... SEYDER ordre des mots/word order 37. exp. Dieu seul le sait/God alone knows.

אַן אויסשטעלונג¹ אין פאַריזער ראַטהויז² געווידמעט די יידן פון פלעצל³

היינאַר⁴, 60 יאָר נאָך דער מלחמה⁵ און נאָך דעם צוריקקער פֿון דער שארית־הפליטה⁶, האָט די שטאָט פאַריז אָרגאַניזירט אַן אויסשטעלונג „פֿון רעטונגסאַרט – אַ פּאַסטקע“⁷ אין אַנדענק פֿון די יידן פֿונעם קוואַרטאַל „לע מאַרע“⁸.

נאָך אַלץ מיט ייִדישע אותיות²⁷ „שאַרקֿיטערי“²⁸. אויף דער אויסשטעלונג האָט מען געקענט זען אַ לערנבֿיכל פֿאַר דערוואַקסענע זיך אויסצולערנען די פֿראַנצייזישע שפּראַך (מיט דעם אַרויסרעד געשריבן מיט ייִדישע אותיות). די קינדער האָבן זיך אויסגעלערנט פֿראַנצייזיש אויף די בענקלעך פֿון די מלוכה²⁹־שולן. די קליינע „עקאַל קאַמונאַל“ איז געווען אַ וויכטיקע סטרוקטור אינעם לעבן פֿון פלעצל. זי איז אויך געווען אַן אויסנאַם³⁰ אין גאַנץ פֿראַנקרײַך : צוליב דעם וואָס פּמעט³¹ אַלע קינדער זינען געווען ייִדישע, האָט מען זי פֿאַרמאַכט שבת³² און געלערנט דאַנערשטיק.

פֿון אַלע שטיבלעך און שולן צום דאַוונען איז די באַרימטסטע די שול אין יוגנטסטיל³³ אויף רי פּאַווע³⁴ פֿון 1914, לויטן פּראַיעקט פֿונעם באַקאַנטן אַרכיטעקט העקטאַר גימאַר³⁵.

דאַקומענטן, אַביעקטן (רעליגיעזע אָדער טאַגטעגלעכע), און ווידעאָ־אינטערוויען מיט גבֿית־עדות¹¹. אַנשטאַט צו באַהאַנדלען די טעמע אין אַלגעמיין איז דער צוגאַנג געווען מער אינדיווידועל : צום ביישפּיל אויסקלייבן איין בנין¹² און שטודירן וואָס איז געשען מיט זיינע אינוויינער.

יידן האָבן געוויינט אין אַט דעם קוואַרטאַל זינט דעם מיטל־עלטער¹³. ס'איז קיין מאָל ניט געווען קיין פֿאַרמאַכטע געטאַ, נאָר אַ מאָל זינען דאָ געווען אַנטי־ייִדישע אינצידענטן. אַ באַרימטער פֿאַל איז געווען אַ בלוט־בילבול¹⁴ אין יאָר 1290, קעגן אַ ייד אַ מלווה¹⁵ וואָס מען האָט באַשולדיקט אין דורכשטעכן אַ האַסטיע¹⁶. מען האָט אים פֿאַרמישפט¹⁷ צום טויט און אים פֿאַרברענט אויפֿן שניטער־הויפֿן¹⁸.

די גרויסע אימיגראַציע

מיט דער גרויסער אימיגראַציע־כוואַליע אין די יאָרן 1880-1940 זענען אַנגעקומען אין פֿראַנקרײַך 110 000 יידן. די מערהייט פֿון זיי האָבן זיך באַזעצט אין פאַריז און דער עיקר אויפֿן פלעצל. אַן אמת¹⁹ ייִדיש־לעבן האָט זיך צעבליט²⁰, מיט שולן און שטיבלעך²¹, ביכערקראַמען, ביבליאָטעקן און שפּייזקראַמען, רעסטאָראַנען און פֿריזירער²². רעדן האָט מען גערעדט ייִדיש. די פֿאַטאַס פֿון די געוועלבן²³ מיט זייערע צוויי־שפּראַכיקע שילדן²⁴ זאָגן עדות²⁵ אַז ביסלעכווייז האָט מען זיך דאָך אינטעגרירט, און צום אויפֿשריפֿט „ווורשטעריי“²⁶ האָט מען צוגעגעבן (כאַטש

אַ וועלט וואָס איז פֿאַרשווינדן גלייך בעים אַרײַנגאַנג זעט מען אַ סעריע גרויסע פֿאַטאַס פֿון קינדער און דערוואַקסענע, די נאָענטע שאַרף און קלאַר, די ווייטערע אַלץ בלאַסער⁹: דאָס זענען אינוויינערס פֿון פלעצל וואָס זעען אויס ווי זיי וואַלטן פֿאַרשווינדן פֿאַר אונדזערע אויגן. ווייטער גייט מען אַדורך פֿיר זאָלן, צוויי געווידמעט דער צייט פֿאַר דער מלחמה און צוויי – די מלחמה־יאָרן. די גאַנצע אויסשטעלונג באַשטייט דער עיקר¹⁰ פֿון פֿאַטאַגראַפֿיעס, מע זעט אַבער אויך

מלחמה און אַקופּאַציע

מיט דער דײַטשער אַקופּאַציע ווערט דאָס ייִדיש־לעבן פֿאַרניכט³⁶, אויף רי דע ראַזיע³⁷ ווי אומעטום. לייענענדיק די אַנטיסעמיטישע געזעצן פֿון דער וויש־רעגירונג (דער „יידן־סטאַטוט“) קען מען פֿאַרשטיין ווי אזוי די פּאַסטקע פֿאַרמאַכט זיך ביסלעכווייז, און דאָס אַרט פֿון לעבן ווערט אַן אַרט פֿון אומקום³⁸.

דעם 16טן יולי 1942, דעם טאָג פֿון דער

[סוף זײַט 8]

1. exposition/exhibition 2. Hôtel de Ville/City Hall 3. quartier juif de Paris/historic Jewish quarter of Paris 4. cette année/this year 5. MILKHOME guerre/war 6. SHEYRES-HAPLEYTE survivants/survivors 7. «Du refuge au piège. Les juifs dans le Marais» (exposition du 12 mai au 27 août 2005)/«From Refuge to Trap. Jews in Le Marais» (exhibition from May 12 to August 27, 2005) 8. le Marais, old quarter of Paris 9. de plus en plus pâles/fainter, paler 10. ... IKER surtout/mainly 11. GVIES-E'YDESN témoignages/testimony 12. BINYEN immeuble/building 13. Moyen Âge/Middle Ages 14. ... BILBL fausse accusation de meurtre rituel/blood libel 15. MALVE prêteur sur gages/moneylender 16. hostie/host (Eucharist wafer) 17. FARMISHPET condamné/condemned 18. bûcher/stake 19. EMES vrai/real 20. épanoui/blossomed 21. maisons de prière/prayer houses 22. coiffeurs/hairdressers 23. boutiques/shops 24. enseignes/shop signs 25. ... EYDES témoignent/bear witness 26. charcuterie/sausage shop 27. OYSYES lettres/letters, *sing.* אוי Os 28. charcuterie («sausage shop» in French) 29. MELUKHE- publiques/public 30. exception 31. KIMA'T presque/nearly 32. SHABES samedi/Saturday (il s'agit de l'école communale de la rue des Hospitalières-St-Gervais)/at that time all schools in France were closed on Thursday and worked on Saturday. 33. Art nouveau 34. rue Pavée 35. Hector Guimard 36. anéanti/wiped out 37. rue des Rosiers 38. mort/death

צום נייעם יאָר – לשנה טובה!

אַט ברענגען מיר צוויי זייער פֿאַרשיידענע „רעצעפטן“ פֿאַר אַ גוט, געזונט און זיס יאָר.

אַ וויץ

אַ ייִד פֿון פֿלאָרידע קלינגט אָף² צו זײַן זון דוד³, וואָס וווינט אין ניו-יאָרק.

– עס טוט מיר לייד, נאָר איך דאַרף דיר זאָגן: די מאַמע און איך קענען מער נישט לעבן צוזאַמען. מיר האָבן באַשלאָסן אַז מיר וועלן זיך גטן⁴. גענוג שוין! איך וויל האָבן אַ ביסל רו⁵ אויף מיניע אַלטע יאָרן. איך האָב עס דיר געוואָלט זאָגן גלייך, עס זאָל נישט זײַן קיין גרויסער קלאַפּ⁶ פֿאַר דיר און דיין שוועסטער ווען מיר וועלן זיך צעשיידן⁷.

און דער טאַטע לייגט אַוועק דאָס טרייבל⁸.

דוד קלינגט גלייך אַז צו זײַן שוועסטער מרים⁹ אין קאַליפֿאָרניע און זאָגט איר אָן די בשורה¹⁰.

זי ענטפֿערט:

– דאגה נישט¹¹! איך פֿאַרנעם זיך מיט דעם¹².

זי קלינגט אָן צום טאַטן און זאָגט:

– טוט גאַרנישט ביז דוד און איך וועלן קומען! מיר וועלן זײַן בײַ אייך פֿרייטיק צו נאַכטס¹³.

דער טאַטע לייגט אַוועק דאָס טרייבל מיט אַ שמיכל און רופֿט אויס צו זײַן פֿרוי:

– גוט! דערליידיקט¹⁴! די קינדער קומען אויף ראַש־השנה¹⁵!

1. LESHONE-TOYVE Bonne année!/Happy New Year! 2. téléphone/telephones 3. DOVID 4. GETN divorcer/divorce 5. tranquillité/peace and quiet 6. choc/shock 7. séparer/separate 8. combiné/receiver 9. MIRYAM 10. PSURE nouvelle/news 11. DAYGE ... t'inquiète pas!/don't worry! 12. je m'en occupe/leave it to me! 13. vendredi soir/Friday night 14. C'est arrangé/It's taken care of 15. ROSHESHONE Nouvel An juif/Jewish New Year.

רעצעפט

קאַמפּאָטי

אונדזער חֲבֵרֵטע² זשאַנין קאַפּטשיאַק, וואָס איז איינע פֿון די אָנפֿירערקעס פֿונעם קאַוואַרשטאַט³ אינעם פֿאַריזער ייִדיש־צענטער, האָט אונדז געגעבן איר קאַמפּאָטי־רעצעפט: אַ זיסער מאַכל⁴ אויף אַ זיס יאָר!

אינגרעדיענטן

500 גראַם געטריקנטע פֿלוימען⁵ מיט די שטיינדלעך⁶

250 גראַם געטריקנטע אַפּריקאָסן⁷

125 גראַם ראַזשינקעס⁸

125 גראַם געטריקנטע עפל

1 ציטרין מיטן שאַלעכץ⁹ צעשניטן אויף דינע פענעצלעך¹⁰

צימערנינג¹¹ (לויט איינער געשמאַק¹²)

2 ליטער הייס וואַסער

אַריינשאַטן אַלע אינגרעדיענטן אין אַ גרויסן טאָפּ און אָנגיסן הייס

וואַסער ביז עס באַדעקט זײ. אויפֿקאַכן¹³. איבערדעקן און קאַכן אויפֿן

קליינעם פֿײַער 30 מינוט.

באַמערקונגען

אויב עס פֿעלט וואַסער, גיסט צו.

בעסער צוצוגרייטן מיט צוויי טעג פֿריער, ס'זאָל האָבן אַ שטאַרקערן טעם¹⁴.

זשאַנין קאַפּטשיאַק

פֿאָטאָ: מירי סיקאָרי ©

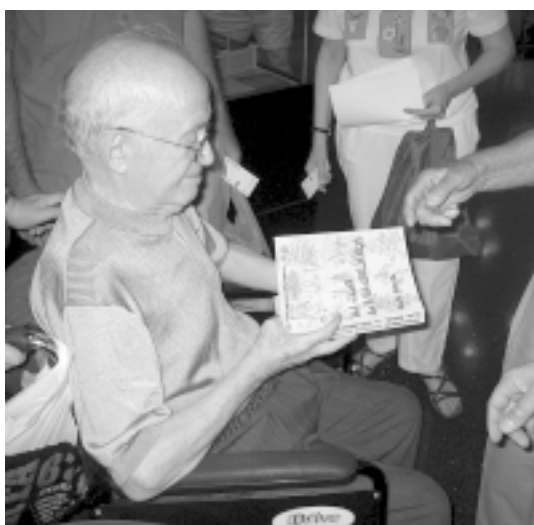

1. fruits secs au sirop/stewed fruit 2. kha'VERTE amie/friend 3. atelier cuisine/cooking workshop 4. MAYKHL plat/dish 5. pruneaux/prunes 6. noyaux/pits 7. abricots 8. raisins secs/raisins 9. écorce/rind 10. rondelles/slices 11. cannelle/cinnamon 12. selon votre goût/to taste 13. porter à ébullition/bring to a boil 14. TAM goût/taste.

יום־טוב' לפֿבוד² ד"ר³ מרדכי שעכטערס⁴ ייִדישער באַטאַניק

פֿון וועלכע ד"ר שעכטער האָט פֿאַרשריבן ווי זיי האָבן אָנגערופֿן די געוויקסן אין זייערע שטעט און שטעטלעך. ער דערציילט וועגן די פראָבלעמען ביים אידענטיפֿיצירן די געוויקסן נאָך דעם ווי מע פֿאַרשריבט זיי. למשל²¹, דאָס וואָרט „בערעזקע“ קען זיין אַ קליינע בערעזע²², אָבער עס קען אויך זיין צוויי אַנדערע מינים געוויקסן אויף ייִדיש. דערצו איז „בערעזקאַ“ נאָך אַן אַנדער געוויקס אויף אוקראַיניש און אַן אַנדערס אויף רוסיש. טאָ ווען מע געפֿינט דאָס וואָרט „בערעזקע“ בני בערגעלסאַן, קיפֿניס, ברוסילאַוו, טאַבאַטשניקאַוו, וואָס איז עס טייטש²³ ? דאָס ווערק איז סײַ דעסקריפֿטיוו (דאָס הייסט, אַ קאָמפֿלעטע טערמינאָלאָגיע) סײַ נאַרמאַטיוו (מיט פֿירלייגן²⁴, וואָסער וואָרט איז מער פֿאַסיק פֿאַרן היינטיקן ייִדיש־רעדער). דער מחבר לאָזט דעם לייענער אַרײַן אין זײַן געדאַנקען־גאַנג, וואָס שײַד²⁵ די ענינים²⁶ – וואָס זאָל מען רעקאַמענדירן, וואָס

[סוף זײַט 7]

דאָנק דעם בוך וועט מען קענען אָנרופֿן „אויף מאַמע־לשון¹³ אַ געוויקס, וואָס זײַן נישט־ייִדישן נאָמען ווייסט מען יאָ, אָבער דעם ייִדישן האָט מען אָדער פֿאַרגעסן, אָדער קיין מאָל נישט געוויסט“. און פֿאַרקערט, אָפֿט קומט אויס, אַז מע טרעפֿט אין דער ייִדישער ליטעראַטור אַ נאָמען פֿון אַ געוויקס, אַ בלום, אַ בוים, און מע ווייסט נישט וואָס דאָס איז אַזוינס. אַזוי ווי די נעמען זענען געוויינטלעך רעגיאָנאַל, וועלן איצט אַלע קענען וויסן דעם טייטש. [...]. זאָל מען וויסן, זאָל מען זיך דערמאַנען, אַז אויף מאַמע־לשון איז עס נישט „טעמייטעס“, „טשעריס“, „אַפֿריקאַטס“, „פֿיטשעס“, ... צי ווי זיי הייסן אויף ענגליש, שפּאַניש און אַזוי ווייטער, נאָר „פֿאַמידאַרן¹⁴“, (צי „טאַמאַטן“, „פֿאַראַדייעס“, „טרייפֿענע עפֿל“, און אַנדערע), „קאַרשן¹⁵“, (צי „קערשן“), „אַפֿריקאַסן¹⁶“, (צי „פֿריקאַזן“) „פֿערעטשקעס¹⁷“, (צי „פֿערשקעס“, „פֿאַרזשעכעס“) און נאָך און נאָך. נישט נאָר איז די רשימה¹⁸ פֿון די געוויקסן גאָר אינטערעסאַנט, נאָר דער אַרײַנפֿיר, אין וועלכן ד"ר שעכטער באַשרײַבט פרטימדיק¹⁹ ווי אַזוי ער האָט צונויפֿגעשטעלט די טערמינאָלאָגיע, די הונדערטער מקורים²⁰ פֿון דער אַלטער און מאַדערנער ייִדישער ליטעראַטור, פֿון צײַטשריפֿטן וועגן אַגריקולטור און קאָלאָניאַציע, פֿון לערנביכער פֿאַר דער מאַדערנער ייִדישער שול, פֿון די צענדליקער אינפֿאַרמאַנטן,

זונטיק, דעם 20סטן יולי 2005 האָט אַן עולם⁵ פֿון פֿרײַנד, לערערס, תלמידים⁶ און ייִדישטן אָנגעפֿילט דעם זאָל פֿונעם ייִווא⁷ אינסטיטוט אין מאַנהעטן אָפּצוגעבן פֿבֿוד⁸ דעם ייִדישן לינגוויסט, לערער און פֿלל־טוער⁹ ד"ר מרדכי שעכטער צו דער געלעגנהייט פֿונעם אַרויסקום פֿון זײַן בוך, די געוויקסן־וועלט אין ייִדיש, אַ באַטאַנישע טערמינאָלאָגיע. [...]. דאָס בוך די געוויקסן־וועלט אין ייִדיש האָט דער מחבר¹¹ אָנגעהויבן צוצוגרייטן נאָך אין די 1960ער יאָרן. אין דעם גרויסן פראַיעקט האָט ער אַרײַנגעלייגט אַזוי פֿיל צײַט און מי צוליב פֿאַרשיידענע טעמים¹², וואָס ער דערמאָנט זיי אין דעם אַרײַנפֿיר צום בוך. פראַקטיש גערעדט, האָלט דער מחבר, אַז אַ

1. YONTEV fête/celebration 2. LEKOVED en l'honneur/in honor of 3. דאָקטער 4. MORDkhe ... de/by Mordkhe Schaechter 5. OYLEM public 6. TALMIDIM étudiants/students 7. YIVO, Institut des Recherches du judaïsme/Institute for Jewish Research 8. ... KOVED rendre homage/to honor 9. KLAL-... dirigeant communautaire/community leader 10. plantes/plants 11. MEKHABER auteur/author 12. TAMIM raisons/reasons 13. ...-LOshn ייִדיש 14. tomates/tomatoes 15. cerises/cherries 16. abricots/apricots 17. pêches/peaches 18. RESHIME liste/list 19. PRO'TIMDIK en détail/in detail 20. MEKOYRIM sources, *sing.* מקור MOKER 21. LEMOSHL צום ביישפּיל 22. bouleau/birch tree 23. Qu'est-ce que ça veut dire ?/What does it mean ? 24. propositions/suggestions 25. ... SHAYEKH en ce qui concerne/concerning 26. INYONIM sujets/subjects, *sing.* ענין INYEN

א פֿאַרצווייגטער און פֿאַרטיפֿטער ייִדיש-
וועלט, סיני אַ מוסטער³³ פֿאַר ווינטערדיקע
דורות³⁴ פֿון ייִדישער שפּראַכפֿאַרשונג.

פֿאַרשונג²⁹ וואָס איז אַרײַן אין דער אַרבעט,
וואָלט שווער געווען זיך פֿאַרצושטעלן
חילוקי־דעות³⁰ אַרום דעם בוך.
די געוויקסן־וועלט אין ייִדיש וועט זײַן אַ
קלאַסיש ווערק אין דער ייִדישער
וויסנשאַפֿטלעכער ליטעראַטור; סיני אַ
פּראָדוקט פֿון אַ לעבן־לאַנגיקער
איבערגעבנקייט³¹ מצד³² מרדכי שעכטער צו

זאָל מען פּסלען²⁷, און פֿאַר וואָס. עס איז
נישט קײַן נײַעס, אַז ד״ר שעכטער, ווי אַ
פּוסק־אַחרון²⁸ פֿון דער ייִדישער שפּראַך, איז
אַ נאָוואַטאַרישע, אָבער אויך אַ
קאָנטראָווערסיעלע פּיגור. אָבער אינעם פֿעלד
פֿון באַטאַניק, נאָכן איבערלייענען די
טויזנטער ווערטער און באַווונדערן די

27. PASLEN rejeter/reject 28. POYSEK-AKHREN décideur/authority 29. recherche/research 30. KHILUKE-DEYES controverses/difference of opinion 31. dévouement/devotion 32. MITSA'D de la part de/on the part of 33. modèle/example 34. DOYRES générations, *sing.* דור DOR.

אַ נײַע רעקאָרדירונג : אין מיין טאַטנס בית־דין־שטוב¹

אין רעקאָרדיר־סטודיאָ. פֿון רעכטס : באַריס
סאַנדלער, דוד ראַגאַוו, נחום קויפּמאַן.

יצחק באַשעוויסעס² אויטאָביאָגראַפֿישע
סעריע מיין טאַטנס בית־דין־שטוב, וועגן דעם
ייִדישן לעבן אויף דער קראַכמאַלנע־גאַס אין
וואַרשע, האָט דער מחבר³ צום ערשטן מאַל
געדרוקט אויף די שפּאַלטן⁴ פֿונעם פֿאַרווערטס
אין 1955. פֿרֿעציק יאָר שפּעטער, לִפְבֿוד⁵ דעם
100־יוביליי פֿונעם נאַבל־לאָרעאַט, האָט די
זעלבע צײַטונג אויפֿגעפֿרישט זײַן
מײַסטער־ווערק אין אַ נײַעם פֿאַרמאַט – אויף
צוויי קאָמפּאַקטיסקן, געלייענט אויף ייִדיש
פֿונעם ווונדערלעכן אַקטיאָר דוד ראַגאַוו.⁶
די רעקאָרדירונג איז אַרויסגעוואָקסן פֿון דער
„פֿאַרווערטס־ראַדיאָ־שעה“⁷ אין ניו־יאָרק,
וואָס ווערט טראַנסמיטירט יעדן שבת־צו־
נאַכטס⁸ אויף דער ראַדיאָ־סטאַנציע WMCA
570. במשך⁹ פֿון עטלעכע חדשים¹⁰ האָט דוד
ראַגאַוו פֿאַרגעלייענט קאָפּילעך פֿונעם
ווערק, וואָס באַריס סאַנדלער, דער

האַבן זיי אָפּגעלאָזט דעם שידוך¹³.
צו די צוויי קאָמפּאַקטלעך איז בײַגעלייגט אַ
ביכל אויף ייִדיש און ענגליש, פֿול מיט
אינפֿאַרמאַציע : בערל פּהנס¹⁴ קורצע, אָבער
פּרטימדיקע¹⁵ ביאָגראַפֿיע און ביבליאָגראַפֿיע
פֿון באַשעוויסעס ווערק; דעם מחברס „אַ
פֿאַר ווערטער פֿאַרויס“, וואָס ער האָט
געדרוקט אין זײַן בוך מיין טאַטנס בית־דין
שטוב; אַ ביבליאָגראַפֿיע פֿון אַלע
פֿרעמדשפּראַכיקע אויסגאַבעס¹⁶ פֿונעם בוך.
די רעקאָרדירונג אין מיין טאַטנס בית־דין־
שטוב קען מען באַשטעלן בײַם פֿאַרווערטס
און זי קאָסט \$25 (פּלוס \$2 פּאַסט־אַפּאַל
אין אַמעריקע, \$4 פּאַסט אין אײראָפּע).
נאָך מער אינפֿאַרמאַציע :
212-889-8200 ליניע 470.
בליצפּאַסט־אַדרעס :
subscription@yiddish.forward.com

7

רעדאַקטאָר פֿונעם פֿאַרווערטס און
„פֿאַרווערטס־ראַדיאָ־שעה“, האָט פֿון פֿרײַער
באַרבעט און צוגעגרייט. אויף דער נײַער
רעקאָרדירונג קען מען הערן די ערשטע
צוועלף געשיכטעס פֿונעם ווערק, צווישן זיי
אַזוינע קלאַסישע דערציילונגען ווי : „די
לאַמע פּלה“¹¹, „דער סוד“¹², „פֿאַר וואָס

1. ... BEYS-DIN-SHTUB *Au tribunal de mon père/In My Father's Court* 2. YITSKHOK ... de/by Isaac B. Singer 3. MEKHABER auteur/author 4. colonnes/columns 5. LEKOVED en l'honneur de/in honor of 6. DOVID... David Rogoff 7. ... sho The Forward Hour 8. SHABES ... samedi soir/Saturday night 9. BEMESHEKH pendant/during 10. KHADOSHIM mois/months, *sing.* חודש KHOYDESH 11. ... KALE La Fiancée unijambiste/The Lone Bride 12. ... SOD Le Secret/The Secret 13. ... SHIDEXH Les Fiançailles rompues/A Broken Engagement 14. ... KOYENS de/by Berl Kagan 15. PRO'TIMDIKE détaillé/detailed 16. éditions.

איך וויל אַבאַנירן דעם פֿאַרווערטס

אַבאַנעמענט־פּרייזן : פֿאַראייניקטע שטאַטן¹ : איין יאָר – 36 דאָלאַר, האַלב יאָר – 21 דאָלאַר
איבער דער וועלט : ים־פּאַסט² : איין יאָר – 40 דאָלאַר, האַלב יאָר – 25 דאָלאַר, לופֿטפּאַסט³ : איין יאָר – 97 דאָלאַר

נאָמען : ..... קרעדיט־קארטע־נומער : .....
אַדרעס : ..... אויסגאַנג־דאַטע : .....

The Yiddish Forward, 45 E 33rd Street New York, NY 10016 USA
בליצפּאַסט־אַדרעס : faivus@Yiddish.Forward.com

שיקט דאָס צעטל אויפֿן אַדרעס :

1. Etats-Unis/United States 2. YAM-... poste maritime/surface mail 3. poste aérienne/airmail 4. expiration.

לען קאָנינג¹ פון אַלקמאַאַר אין האַלאַנד האָט אונדז צוגעשיקט דאָס ליד, וואָס ער האָט אָנגעשריבן צו אונדזער 10טן געבוירן־טאָג. אַ האַרציקן דאַנק!

צו אַט דעם שיינעם טאָג זאָל זיין אַ מזל־טוב²! טעם־טעם צו באַזינגען פֿאַר אַלע יאָרן לאַנג, אַלע נאַכט לַבְנֵה³, אַלע טאָג די זון און אַלע נאַכט אַ סאַלאָוויי⁴ און אַלע טאָג אַ בלום. דאָס איז וואָס מיר ווינטשן דעם טעם־טעם, הונדערט־צוואַנציק יאָר נאָך – טעם־טעם־טעם...

1. Leen Koning
2. MAZL-TOV félicitations/congratulations
3. LEVONE lune/moon
4. rossignol/nightingale.

ושם⁴² ווי איינער פֿון די חסידי־אומות־העולם⁴³.

דער דריטער טייל פֿון דער אויסשטעלונג ווייזט בילדער פֿונעם צוריקקער פֿון דער שארית־הפליטה – די באַפֿריונג פֿון די לאַגערן, דאָס אַנקומען אויף די באַן־סטאַנציעס, דער אויפֿנעם אינעם האָטעל לוטעסיאָ.

צוזאַמען מיט דער אויסשטעלונג האָט דער פֿאַריזער שטאָרטאָט צוגעגרייט אַ בוך פֿון 500 זייטן, מיט דער געשיכטע פֿון יִדן אין פֿאַריז⁴⁴.

39. rafle/round-up 40. rue des Ecouffles 41. Joseph Migneret 42. Yad Vashem 43. khSIDE-UMES-HOOYLEM Justes parmi les nations/righteous among the nations 44. *Vivre et survivre dans le Marais* Ed. Le Manuscrit, Paris, 2005.

[סוף פֿון זייט 4]

„גרויסער אַבלאָווע“³⁹, ווערן אַרעסטירט פֿון איין הויז אויף רי דעז עקוף⁴⁰ 44 דערוואַקסענע יִדן און 22 קינדער. פֿון דער „עקאָל קאַמונאַל“ אַרעסטירט מען 235 קינדער, וואָס מען פֿאַרשיקט אין די טויטלאַגערן. קיינער פֿון זיי קומט ניט צוריק. דער דירעקטאָר, זשאָזעף מיניערע⁴¹, וואָס האָט געראַטעוועט וויפֿל ער האָט געקענט פֿון די קינדער, איז שפּעטער אויסגעצייכנט געוואָרן דורך יד

דער ייִדישער טעם־טעם

אַ פֿעריאַדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש־לערנערס

דער ייִדישער טעם־טעם איז אַ פּובליקאַציע פֿון דעם פֿאַריזער ייִדיש־צענטער – מעדעם־ביבליאָטעק

אין דעם נומער האָבן מיטגעאַרבעט אליעזר, זשאַנין, יצחק, מאַרי, נאַטאַליאַ, עוולין, רובי.

DER YIDISHER TAMTAM
Maison de la culture yiddish
Bibliothèque Medem
18, passage Saint-Pierre Amelot
75011 Paris
Tél. : 01 47 00 14 00
Fax : 01 47 00 14 47
tamtam@yiddishweb.com
מע קען אויך לייענען דעם ייִדישן טעם־טעם
www.yiddishweb.com איפֿן אינטערנעץ :

[סוף פֿון זייט 1]

ביכער־זאַמלונגען פֿון „יודאיקאַ און העבראיקאַ“ וואָס מע קען צו זיי נישט אַנקומען³⁴ ווייל זיי זענען נישט ריכטיק קאַטאַלאָגירט. Rachel לייגט זיי פֿאַר אירע טעכנישע מיטלען פֿדי אַלע לייענערס און פֿאַרשערס זאָלן צו זיי קענען אַנקומען. עטלעכע קאַנדידאַטן האָבן זיך שוין איינגעשריבן, ווי די ייִדישע מוזיק־ביבליאָטעק, יובֿל³⁵. אין אַ ווייטערער צוקונפֿט וועט מען אויך נומעריזירן די ביכער גופֿא³⁶. אזוי וועט מען זיי קענען לייענען אַן זיך אַ ריר צו טאָן פֿון דער היים. אזוי ווי רחל³⁷ איז איינע פֿון די אמהות³⁸, לאַמיר האַפֿן, אַז אונדזער „רחל“ וועט ווערן אַ מאַמע פֿון אַ וועלט־ביבליאָטעק פֿון ייִדישער וויסנשאַפֿט, ליטעראַטור און קונסט.

לייענערס און די פֿאַרשערס אין ייִדישע שטודיעס איבער דער גאַנצער וועלט. מע קען זוכן אַ בוך אינעם קאַטאַלאָג פֿון אַלע דריי ביבליאָטעקן (אַדער בלויז אין איינער פֿון זיי) לויט דעם מחבר²⁸ (מיט פֿאַרשיידענע אויסלייגן²⁹), דעם טיטל, דעם פֿאַרלאַג³⁰, דער טעמע, אַדער נאָך אַנדערע קריטעריעס. מע קען זוכן מיט ייִדישע און מיט לאַטיינישע אותיות³¹. אויפֿן וועבזייטל געפֿינט מען אויך פֿאַרבינדונגען³² מיט אַנדערע ייִדישע ביבליאָטעקן און אינסטיטוציעס.

אַן אַפֿענע נעץ

אַבער מיטן קאַטאַלאָגירן און פֿאַרבינדן די דריי ביבליאָטעקן האָט Rachel נאָך נישט פֿאַרפֿילט איר שליחות³³. אין פֿאַראַקרייך און אין גאַנץ אייראָפּע זענען פֿאַראַן אַ סך

28. MEKHABER auteur/author 29. orthographes/spellings 30. maison d'édition/publisher 31. OYSYES lettres/letters, *sing* אום OS 32. liens/links 33. shLIXHES mission 34. accéder/access 35. YUVAL 36. GUFU eux-mêmes/themselves 37. ROKHL Rachel 38. IMOES matriarches/matriarchs.